

Il-Ħuttafa

Numru 140

Mejju - Ġunju 2017

Buggedum t'Ghawdex

€2 għal min mhux membru

BirdLife
MALTA

Il-magażin ta' Klabb Ħuttaf

Ħbieb Fluttaf

Mazzarell Skarlat
Mazzarell komuni. Din hija mara, ir-raġel ikun aħmar nar.

mill - editor

Fin-natura nsibu diversi każi fejn annimali jikkawżaw xi ħsara fis-siġar. Il-woodpeckers iħaffru l-ħofor fiz-zkuk biex ibejtu fihom. Il-beavers jaqtgħu siġar żgħar biex jibnu għarix fejn jgħixu. L-iljunfanti jimbuttaw u jwaqqgħu xi siġar dgħajfin biex jilħqu l-weraq. Il-frieħ ta' diversi ħanfus igerrmu u jieklu l-għeruq ta' xi siġar.

Is-siġar veru li ssirihom ħsara u kultant anke jmutu b'din l-attività mill-annimali. Imma għall-inqas l-annimali jagħmlu dan għall-bżonn: min biex jiekol, min biex isib kenn, min biex jibni daru.

Annimal wieħed **biss** jagħmel ħsara lis-siġar għal xejn b'xejn: il-bniedem!

Issa l-bniedem suppost li hu l-iktar annimal intelliġenti fid-dinja. Suppost nafu s-siġar kemm għandna bżonnhom. Għalhekk meta nisma' b'aħbar bħal ma ġara f'Foresta 2000 f'tit jiem ilu (paġna 3) jagħtini li nħabbat rasi mal-ħajt mitt darba.

Mhux bravu, jew?

Victor Falzon

Issa x'ha l-baħnan li qaċċat dak iż-żebbuġ?! Ma tgħidx seraqhom bl-għeruq b'kollox u mar ħawwilhom fl-għalqa tiegħu! Le, kull ma għamel ħanxarhom u ħallihom hemm.

Forsi ha gost? Intom tifhmu kif xi ħadd jista' jieħu gost billi jneħhi l-ħajja ta' xi ħaġa oħra? Għax jien ma nifhimhiex din.

Għalkemm żgħar, dawk is-siġar kienu diġà qed jiffurmaw parti min-nisġa tal-ikel u jfirxu dlielhom u joħolqu ħabitat kenni taħthom. Issa ma baqa' xejn ħlief ħamrija mikxufa tikwi fix-xemx.

Għandu b'xiex jiftaħar il-vandalu li faqqar lil pajjiżna f'tit iktar.

Hekk sew!
Ahna nħawlu u l-vandali jqaċċtu.

Saħħa ħbieb. Nixtiqilkom vaganzi tal-ġenn.

Victor
Victor Falzon L-Editor

X'għandna f'dil-ħarġa?

Editorjal	2
Aħbarijiet	3
Paniku fil-ġnien	4
Wiċċinu	5
Isqi 'l min hu bil-għatx!	5
In-Nemel	6
Is-Sajfin	7
Biex tara iktar għasafar	8-9
Il-Bufula tal-Imrewħa	10-11
Kemm idumu?	12

Klabb

Klabb Fluttaf huma l-membri żgħar u żgħażaġh (-18yrs) ta' BirdLife Malta. Il-Klabb jorganizza ħarġiet fil-kampanja, żjarat f'riservi naturali, ħarġiet bil-lanċa u attivitè ambjentali. Kull xahrejn noħorġu l-magażin *Il-Fluttafa* li l-membri jirċievu d-dar bil-posta. It-taqsima tal-membri li għalqu t-13 tisseejaħ **Falko**. Shubija fil-klabb hija €10 fis-sena. Tista' tissieheb ukoll il-familja kollha, li tibda tirċievi wkoll ir-rivista *Bird's Eye View* kull tliet xhur. Shubija għall-Familja hija €29.

Kuntatt

tel **21347645 / 21347646**
imejl **info@birdlifemalta.org**
websajt **www.birdlifemalta.org**
Reg.Vol.Org. VO/0052

© BirdLife Malta, Ġunju 2017
Disinn u produzzjoni Victor Falzon
Stampat għand Poulton's Print Shop

Lisimġhu l-programm

"Naturali"

fuq **Radju Marija**
kull nhar ta' **Ħadd fis-1pm**

FUQ
QUDDIEM

Ritratt ta' Gilbert Haber

Il-Bugeddum t'Għawdex (Sicilian Shrew *Crocidura sicula*) huwa wieħed mill-ftit mammiferi fil-fawna ta' pajjiżna. Jiekol insetti, ħniex, bebbux, eċċ. Mhux faċli tarah għax mistħi u żgħir – huwa fost l-iżgħar mammiferi fid-dinja. Dan l-annimal jinsab biss f'Għawdex u fi Sqallija (dari kien jinsab ukoll f'Malta imma illum estint). Protett bil-liġi.

Veerle van Werde

Delitt fil-Foresta

Nhar it-Tnejn 12 ta' Ġunju 2017 il-gwardjan ta' Foresta 2000 kien qed idur il-post kif jagħmel regolarment, u sab xena ta' qsim il-qalb. F'post fejn kienet qed tikber medda sigar taż-żebbuġ sab mhux inqas minn 36 sigra, ilkoll maqtughin u mixħutin fl-art qed jinxfu.

Il-vandalu li qata' dawn is-sigra ma qalagħhomx mill-għeruq imma uża xi għodda biex qatagħhom. Il-BirdLife irrappurtat il-każ lill-pulizija, li ġew jinvestigaw.

Dawn is-sigra kellhom xi 10 snin u kienu thawlu hemmhekk fl-2009. Għalkemm żgħar kienu qed jikbru ġmielhom u uħud minnhom kienu diġà għamlu l-frott.

Din ma kinitx l-ewwel darba li sar vandaliżmu f'Foresta 2000.

Hemmhekk hemm lista shiha.

Veerle van Werde

Litanija ta' vandaliżmu

Ħsarat li saru f'Foresta 2000

1 Settembru 2004

Jinqatghu jew jitqačċtu xi 100 sigra u jtkissru tabelli u rixtelli

4 Janjar 2005

Jinsterqu jew jitqačċtu iktar minn 50 sigra u arbuxxelli

4 Lulju 2006

Jingħata n-nar lill-ħaxix niexef, b'xorti tajba jiġi kkontrollat

6 Lulju 2006

Jingħata n-nar lill-ħaxix niexef, b'xorti tajba jiġi kkontrollat

1 Settembru 2006

Jingħata n-nar lill-ħaxix niexef, b'xorti tajba jiġi kkontrollat

9 Mejju 2007

Jinqatghu jew jitqačċtu 3000 sigra u arbuxxelli

14 April 2009

Xi hadd jispara għar-rejnger tal-Foresta u jolqtu f'wičċu

26 April 2010

Jinqatghu jew jitqačċtu 104 sigra u arbuxxelli.

12 Ġunju 2017

Jinqatghu 36 sigra taż-żebbuġ

Qatt ma nqabad hadd hlief tas-26 ta' April 2010, fejn inkixef li l-vandali kienu tliet kačċaturi. Dawn tressqu l-qorti u wehlu multa.

Grazzi lil **Ray Vella** għal xi tagħrif.

Stagun ieħor sučċess għall-Fras-servjenti

Dir-rebbiegħa reġgħu bejtu l-Fras-servjenti fir-riserva naturali tal-Għadira. Hawn huma t-tliet frieh ta' dis-sena, friski friski u lesti biex itajru.

Fras-servjent
Black-winged Stilt
Himantopus himantopus

Il-frieh tar-ritratt għandhom xi erba' ġimghat. Ir-rix tal-ġwienah ikun kiber u twal biżżejjed biex jibdeu jitghallmu jtiru. Sa ma jasilkom dal-magażin dawn it-tliet aħwa jkunu jaf jtiru sew. U jaqblilhom, għax dalwaqt iridu jpassu lejn l-Afrika!

Miskin, daż-żgħiru ma jiflahx?

Qas xejn! Dak qed jiehu naghxa fix-xemx!

Aron Tanti

Peter u Sylvia, Maris u Sky huma żewġ pari tewmin ħbieb b'rabta speċjali bejniethom: jekk jaqbd u id xulxin jibdeu jifhmu x'inhi tħoss in-natura!

Paniku fil-ġnien!

Kienu għaddew xahrejn mindu l-erba' tewmin saru jafu li kellhom poter speċjali. Eċitati b'din l-iskoperta, Peter u Sylvia bdew jintefgħu iktar ma' Maris u Sky, isibu roqgħa natura u jgħaqqdu jdejhom ħalli jisimgħu l-mijiet ta' ilhna differenti ġejjin mill-annimali u l-pjanti ta' madwarhom.

Kien wasal Diċembru. Maris u Sky stiednu lil Peter u lil oħtu d-dar tagħhom biex jiltaqqgħu mal-Mamà. L-ewwel ma laqagħhom kien Ċips, il-qattus tal-familja, li qagħad idur u jinħakk ma' saqajhom għall-sied. Wara kwarta jistħu u jwiegħbu

l-mistoqsijiet ta' omm il-ħbieb tagħhom, Peter u Sylvia talbu jistgħux joħorġu fil-ġnien.

"Il-aħwa kemm għandkom sigar!" staghbet Sylvia, li minħabba li isimha kien ifisser 'bosk', ħasset rabta speċjali mas-sigar.

"Veru, x'daqsxajn ta' ġnien għandkom," qabel Peter, hekk kif inxtehet fuq bank jitpaxxa bil-ħdura ta' madwaru.

Wara ftit ħin, l-erbgħa ħarsu lejn xulxin bħallikieku riedu jgħidu "Ningħaqqdu?"

Maris u Sky ħatfu id l-oħrajn

għax kellhom ġenn biex ikunu jafu s-sigrieti tan-natura fil-ġnien tagħhom.

Lanqas għaddiet minuta li t-tfal ma semgħux ħafna twerziq ġej min-naħa l-oħra tal-ġnien.

"Ajma! Ajma! Qabadni! Lanqas rajtu!"

"Tiru! Tiru! Warrbu minn hemm!"

Id f'id, it-tfal qamu malajr minn fuq il-bank u ġrew lejn l-għajjat biex jaraw x'inqala'. Niezel minn ma' sigra taż-żebbuġ raw lil Ċips b'għasfur żgħir f'ħalqu. Il-qattus resaq lejn Sky biex jagħtihulu rigal!

"Le Ċips!" għajtet Maris, "X'għamilt!"

Sky ħeles malajr lill-povra bufula sewda minn ħalq il-qattus. B'xorti tajba l-għasfur ma kellu xejn gravi u kien biss tilef ftit rix. Kif Sky fetaħ idu, il-bufula taret lura fis-sigar tirkupra mix-xokk.

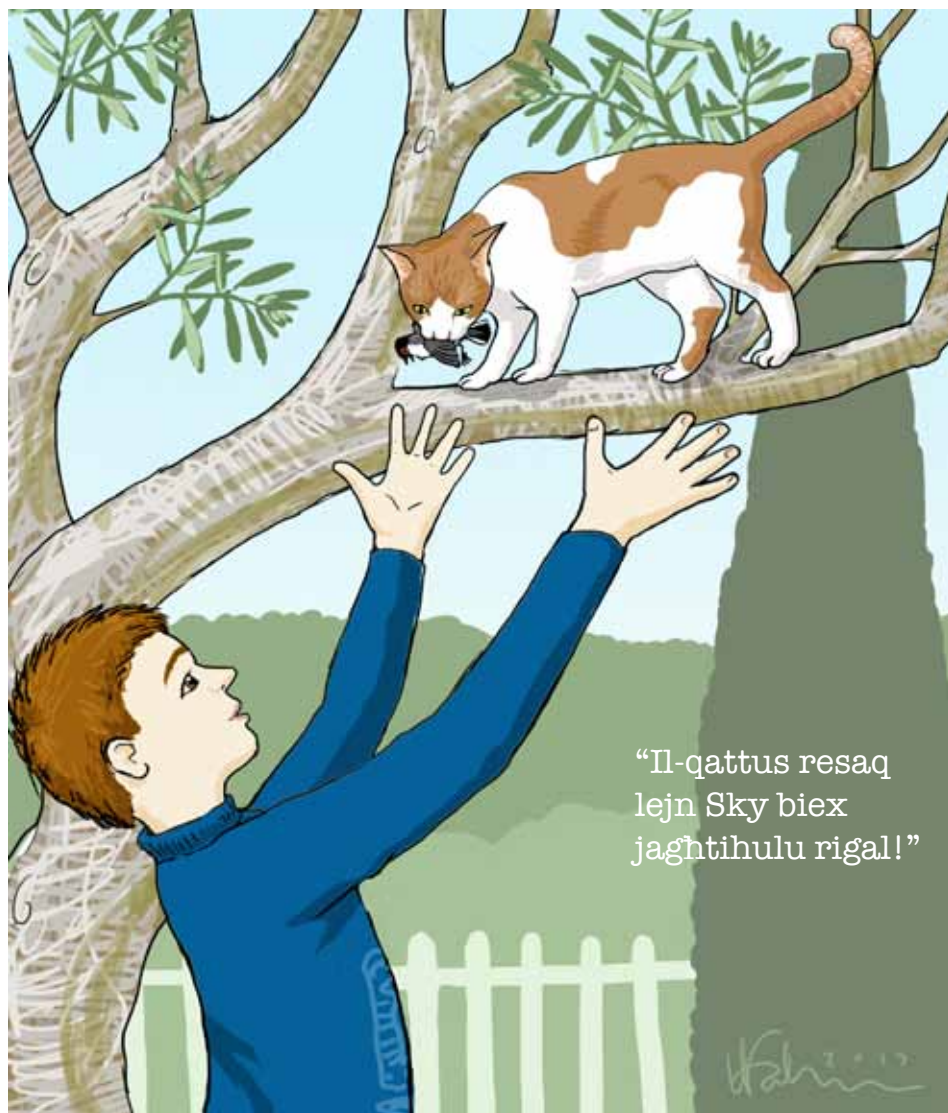
L-erba' tewmin issa kienu nkwetati.

"X'se naghmlu?" staqsiet Maris. "Lil Ċips mhux se nispijagawlu li ħażin jagħmel hekk, għax dak l-istint tiegħu."

"Naf!" qabzet Sylvia. "Aghmlulu kullar bil-ġonġol ħalli meta Ċips ikun fil-ġnien u jipprova jaqbad għasfur, il-ġonġol iċenċel maċ-ċaqliq tiegħu u l-għasafar jisimgħuh ġej."

It-tfal daħqu, kumententi bis-soluzzjoni ta' Sylvia. Mill-għada stess il-bufu u l-għasafar l-oħrajn setgħu jgħixu bil-kwiet fil-ġnien ta' Maris u Sky. Malajr drawh il-ħoss tal-ġonġol ta' Ċips, u meta jisimgħuh kienu fil-pront itirulu fejn ma jiltaqqomx!

Victor Falzon

"Il-qattus resaq lejn Sky biex jagħtihulu rigal!"

Min jaf darb'oħra x'ha jġiri...

Park parkun!

Douglas Tompkins u l-mara tiegħu Susie kienu koppja sinjuruni li għamlu flushom mill-kumpaniji li fetħu, fosthom id-ditta The North Face. Dawn iddeċidew li flushom jonfquhom biex jgħinu lin-natura. Għalhekk xtraw fiċ-Ċile biċċa art enormi kollha muntanji, foresti niedja, xmajjar u għadajjar, biex isalvawha mill-iżvilupp. Ftit ftit komplew jixtru art madwar sa ma kellhom area ta' 4000km². Sejħulha Pumalin Park u għalkemm kien privat hallewh dejjem miftuħ għall-publiku.

F'Marzu li għadda l-armla ta' Tompkins (li kien miet f'diżgrazzja) tat lura dan il-park lill-Gvern Ċilen biex igawdih kulhadd. Għamlitlu kundizzjoni waħda: li jibqa' protett għal dejjem. Il-President taċ-Ċile mhux talli laqgħet din l-ghotja ġeneruża, imma ziedet mal-park roqgħa art disa' darbiet ikbar u ħolqot park enormi ta' 40,000km². Park daqs l-Isvizzera! Nies bis-sens, Wicċinu! Nies bis-sens.

Miskin it-Teddy Bear!

Kulhadd jiggustahom il-koalas. X'ma tiggustahomx, qishom *teddy bears* ta' veru! Imma f'ħafna nħawi tal-Awstralja tant qed jinqatgħu foresti – li huma l-ħabitat tal-koalas – li dawn l-animali qed jonqsu sew. Fi New South Wales naqsu bi kwart u fi Queensland naqsu b'iktar min-nofs.

Il-koala huwa endemiku għall-Awstralja. Jekk jispiċċa minn hemm, jispiċċa mid-dinja. Ohroġ il-maktur, Wicċinu!

Ħafna iktar sigar!

Ftit ilu x-xjenzati li jistudjaw wiċċ id-dinja ħadu sorpriża sabiħa meta sabu li fid-dinja hawn ħafna iktar sigar milli kienu jaħsbu. Dan sabuh bis-saħħa tar-ritratti tas-satelliti, li llum juru ħafna iktar dettall minn qabel. Dawn il-meded ta' sigar sabuhom f'inħawi b'art x'aktarx niexfa, inkluż fl-Awstralja, fl-Afrika l'Isfel, fil-Brażil, fil-Mediterran, madwar id-Deżert Saħara. B'kollox jgħaqqdu total ta' 4.6miljun km² – qed ngħidu medda daqs l-Unjoni Ewropea! Ohroġ il-vuvużela, Wicċinu!

Isqi 'l min hu bil-għatx!

Issa li bdiet is-sħana u kullimkien niexef qoxqox tajjeb naħsbu f'it f'dawk l-animali li bħalna jaqbadhom l-għatx. Fin-natura ħafna animali jieħdu l-ilma li għandhom b'zonn mill-ikel li jieklu. Imma f'nixfa kbira, anke dawn ibatu minn nuqqas ta' ilma.

Fost dawn hemm il-qanfud, animal li kulhadd iħobbu imma li ħloqnielu ħafna perikli bit-toroq fil-kampanja.

Jekk id-dar tiegħek qiegħda hdejn il-kampanja, jew taf li fl-inħawi tagħkom joħorġu l-qniefed filgħaxija, armalhom bieqja baxxa bl-ilma x'imkien fejn isibuha. B'hekk il-qniefed ukoll ikunu jistgħu jaqtgħu l-għatx f'dan l-istaġun xott. Imlieħhom regolarment, eh!

Kieku jitkellmu, żgur jgħidulek grazzi.

Poġġi zokk żgħir fl-ilma u middu ma' xifer il-bieqja. B'hekk jekk fl-ilma jaqa' animal żgħir bħal nemla jew hanfusa, isib ma' xhiex jittla'.

F'dar-ritratt minbarra n-nemla jidhru wkoll xi afidi (aphids), li huma wkoll insetti.

Nemla Rasha Hamra, *Crematogaster scutellaris*

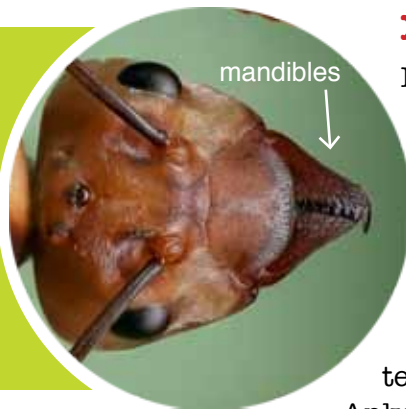
in-Nemel

Desirée Falzon

Ħafna drabi n-nemel inqisuh xi haġa li rridu nehilsu minnu, anke meta dan ikun qed jghix għall-affari tiegħu fil-bitha jew fil-ġnien. Imma qatt waqft tosserva ftit kif jghixu? In-nemel kapaċi jagħmel affarijiet li l-bniedem ma joqgħodx hdejjhom!

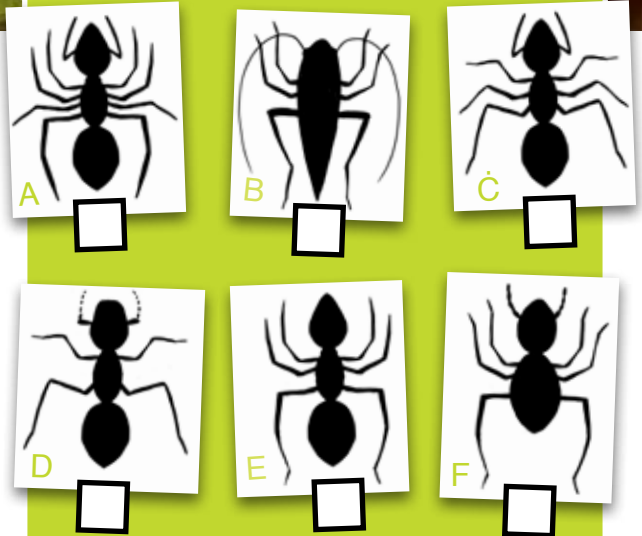
In-nemel huma insetti. Bhal insetti oħra ġisimhom huwa maqsum fi tlieta, għandhom sitt saqajn u par antenni.

mandibles

X'sahha dik!

Minkejja li żgħir, in-nemel hafna iktar b'saħtu minna. Nemla kapaċi terfa' piż **50 darba t-toqol tagħha**. U terfghu mhux b'dirgħajha imma tuża par xedaq (*mandible*) li għandha quddiem haqha. Immaġinak terfa' iljunfant - bi snienek! Anke Superman ixoqqlu l-għaraq!

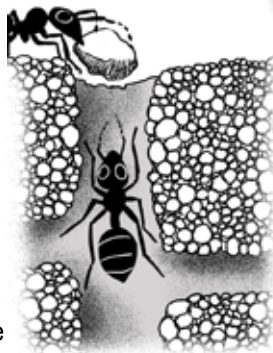

Liema waħda hija l-vera nemla?

Twegiba isfel.

Familja numeruża!

Hemm hafna tipi ta' nemel, uħud jghixu fis-siġar, oħrajn fil-hamrija, uħud fi-xquq fil-ġebel, oħrajn f'injam mejjet. Grupp nemel ikollu **regina** (li xogħolha tbid il-bajd) u mijiet u anke eluf ta' haddiema. Dawn ifittxu ikel li jinkludi haixix, weraq, żrieragħ, u fdal ta' annimali żgħar mejtin. Xi nemel anke jattakka annimali hajjin.

Twegiba isfel.

- 120
- 1200
- 12,000

Kemm jeżistu speċi ta' nemel fid-dinja?

Kif nista' ngħin lin-nemel?

- Taqtax fjuri slavaġ. Iż-żrieragħ tagħhom huma ikel tan-nemel.
- Toqtolx nemel li mhux qed jagħmel hsara fid-dar tiegħek.
- Tqabbadx nirien fil-hamrija.

Nemel gwida

Meta nemla ssib l-ikel, thalli riha mal-art. Nemel oħrajn viċin ixommu dir-riha bl-antenni tagħhom u jseguha. Minhabba li "r-reffiegħa" ma jstgħux jaraw fejn sejr, nemel oħrajn jimxu quddiemhom biex jiggwidawhom!

Servizz kbir

In-nemel jagħmel hafna ġid lin-natura. Dan jinkludi...

- Imexxi ż-żerriegħa taht l-art minn fejn imbagħad tinbet
- Inaddaf l-ambjent minn annimali mejtin
- Iservi ta' ikel għal hafna annimali oħrajn
- Jagħmel il-kompost
- Meta jhaffer jgħin l-arja tidhol fil-hamrija.

is-SAJNIFI

Desirée Faizon

Aron Tanti

Meta nsemmu l-fjuri l-istaġun li jiġi f'moħħna huwa r-rebbiegħa. Veru li hafna fjuri jifthu fir-rebbiegħa, imma mhux kollha. Diversi pjanti sbieħ ikunu bil-fjuri f'Ġunju u Lulju, u hawnhekk ġibna sebġha minnhom.

Victor Faizon

Alex Caeha

Victor Faizon

Qabel ir-ritratti mas-sentenzi, u ikteb isimhom fil-kaxxi taht ir-ritratti. Meta tohroġ ara kemm tilmah minnhom.

Twegibiet isfel.

Aron Tanti

Desirée Faizon

Widnet il-Bahar għandha fjura qisha pompom roża.

Is-**Sagħtar** arbuxxell baxx li jinkesa bi fjuri vjola.

Il-**Virgi** tagħmel fjuri vjola saff fuq iehor fuq lasta twila.

Il-**Kappara** tagħmel fjura qisha murtal tal-festa qed jiftaħ!

Is-**Sedum** jagħmel fjuri sofor ċari fuq lasta twila kannella.

Il-**Bużbiez** jagħmel fjuri f'bukketti sofor qishom umbrella.

Il-**Pankrazju** jagħmel fjuri bojod kbar b'sitt petali.

Martin Austad jagħtina pariri biex jgħinna nsiru berdwoċers.

Fl-ahhar hargha ġibna xi suggerimenti biex jgħinuk tagħraf l-għasafar li tara. Hemm iżjed *tricks*, li mhux biss jgħinuk tagħrafhom, imma jgħinuk ukoll tara iżjed għasafar u tarahom ahjar. Hafna drabi dawn jinvolvu kif inġibu ruhna.

Biex tara iktar għasafar...

L-imġiba tal-berdwoċer fl-ambjent naturali tgħin mhux biss lill-istess berdwoċer imma anke lill-għasafar. Meta ġgib ruhek kif support inqas ha tgerrex għasafar, u b'hekk jithallew jeklu, jistrieħu u jbejtu bil-kwiet. Ftakar li int qed iżżur l-ambjent tagħhom, għalhekk qis li ma thallix impatt negattiv f'darhom.

Baxxilu!

Meta tkun berdwoċing zomm il-kwiet. Veru li jekk tara tajra speċjali jkollok ġenn biex tgħajjat lil shabek ħalli jiġu jarawha huma wkoll. Imma jekk tagħmel hekk x'aktarx li l-għasfur ha ttajru u tispicċa la int u lanqas shabek ma jarawh sew.

Ittenja lilek innifsek biex ma tagħmilx hoss waqt li timxi, u tilbisx żarbutun iżzaq. Xi hwejjeġ ta' drapp sintetiku jħaxwxu meta timxi. Dan mhux biss igerrex l-għasafar imma lanqas ma jhallik tisma' l-għajjat u għana tagħhom. Iċċekkja wkoll għal ċwieviet jew flus iċċekku fil-but, jew għandekx mowbajl b'ringtone li jqajjem il-mejtin!

Sikket dak il-mowbajl

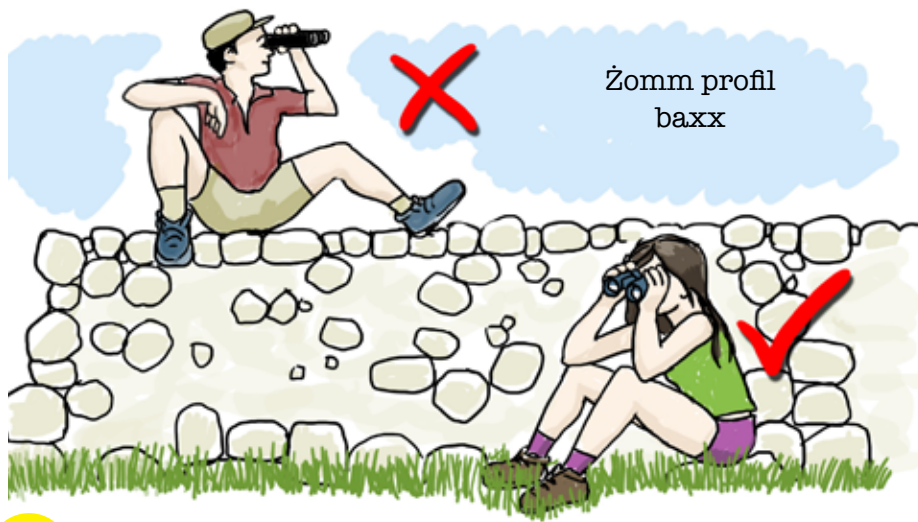
Tilbisx hwejjeġ jgħajtu.

Ara x'int liebes!

Jekk tkun liebes hwejjeġ b'kuluri jgħajtu tista' mhux timxi bil-mod u fil-kwiet għax x'aktarx li l-għasafar jikxfuk u jtilqu hafna qabel int biss tilmaħhom! Għalhekk ipprova ilbes hwejjeġ b'kuluri li jaqblu mal-ambjent li tkun fih, u evita kuluri jgħajtu. Tista' wkoll tilbes beritta jew kappell li jittgħu dell fuq wiċċek, u fl-istess hin tevita xi xemxata!

Ikkalma!

Movimenti mgħagġlin ukoll igerrxu l-għasafar. Għalhekk imxi bil-mod u jekk se tqum minn bilqiegħda tqumx f'salt. Anke biex taqbad it-tromba jew il-kamera, aghmel dan mingħajr skossi u bil-kalma kemm jista' jkun.

Żomm profil
baxx

Sparixxi!

Meta timxi pprova li jkollok siġar, haġt tas-sejjiiegħ jew xi għolja warajk, għax jekk taqta' kontra s-sema tagħti hafna iżjed fil-għajn.

Jekk għasfur tersaq lejħ bil-mod, hafna drabi jirnexxielek tersaqlu mhux hażin u tkun tista' tgawdih aħjar. Imma tersaqx iż-żejjed, wara kollox għalhekk għandek it-tromba. Jekk tajra tkun għajjiena wara passa twila, ma jkollhiex aptitek toqgħod it-tajjarha kull fejn din tipprova tieqaf biex tistrieħ jew tnaqqar xi haġa tal-ikel.

Jekk biex tersaq viċin ha jkollok tgħaffegħ veġetazzjoni naturali, tagħmilhiex. Żomm kemm tista' mal-passaġġi: biex naraw għasfur mhux sew neqirdulu l-ħabitat naturali li jiddependi minnu.

Attent għad-dawl!

Xemx faċċata tiegħek jew wara l-għasfur hija l-akbar għadu biex tagħraf l-għasafar. Id-dawl f'għajnejk flok jgħinek jgħammxek u l-għasfur jidher iswed (silwett). F'dawl batut ukoll tajra jaf tidher ikbar jew iżgħar u l-kuluri ma jidhrux tajjeb.

Ovvjament fuq dan m'għandekx kontroll, m'hemmx wisq x'taġħmel ħlief li tipprova forsi ddurlu bil-mod biex iġġib d-dawl favurik.

Meta tkun sejjer mixja ipprova ppjanaha b'mod li jkollok ix-xemx warajk fil-mixi. Jekk se timxi filgħodu sib rotta mil-lvant għall-punent, jekk wara nofsinħar sib rotta mill-punent għall-lvant.

Tinsiex tħares!

Haġa oħra li spiss ninsew meta nimxu fil-kampanja, hu li nħarsu 'l fuq. Faċli nkunu mehdijin naraw

fejn ha nqiegħdu saqajna li bilkemm nittawlu 'l fuq, u jistgħu mhux itiru merilli u tajr isfar quddiemna għax ma narawhomx!

Jekk tkun f'mogħdija mħarbita li ma ttikx għażla oħra milli tara fejn qed miexi, f'dal-każ ieqaf spiss u ħares 'il fuq. Ħalli l-ħarsa toqgħod, għax mhux dejjem tinduna b'xi haġa mill-ewwel.

Tistenniex dejjem li tara l-għasfur biex tuża t-tromba. Għarrex fil-bogħod u fittex, dan ngħidulu *scanning*. Spiss tara berdwoċers bit-tromba ma' għajnejhom u meta

tistaqsiehom x'qed jaraw jgħidulek, "Le xejn, qed nisenja." Tajjeb tiskejna siġar imbegħdin għal tajr qiegħed kif ukoll fis-sema għal xi tikka fis-sħab li meta tersaq iżjed tkun xi kuċċarda.

Ħu ħsieb il-ħin

Fl-aħħar nett: il-ħin. L-għasafar ma jzommux l-istess livell ta' attività mal-ġurnata kollha. Pjuttost ikunu iżjed attivi filgħodu kmieni, u għalhekk aħna l-berdwoċers nippruvaw inqumu magħhom!

Jekk tqum kmieni jkollok ukoll il-vantaġġ li l-arja tkun iżjed ċara qabel ma tibda s-sħana li tnaqqas hafna l-viżibilità. F'Malta l-kampanja malajr timtela bin-nies speċjalment il-Ħadd wara nofsinħar, u jaqbillek tbakkar qabilhom għax ftiit nies jafu jgawdu n-natura fil-kwiet!

Issa jekk qed timmaġina li għall-berdwoċing trid bilfors tissettja l-iżveljarin għall-5am, u qed tibda taqta' qalbek, m'għandekx għalfejn. L-għasafar żgħar jerġgħu jsiru attivi qabel l-għabex u ċertu passes ta' tajr jaslu iżjed wara nofsinħar. F'Settembru, li kull berdwoċer Malti jkun ħerqan għalih, l-aqwa ħin tal-ġurnata hu wara nofsinħar meta jidħol numru kbir ta' tajr tal-priza. Dan jaf jgħodd ukoll għar-rebbieġha.

Għalhekk hi kwistjoni li titgħallem fejn u meta għandek tmur. Imma jekk ikollok ċans oħroġ ikun x'ikun ir-riħ, it-temp u l-ħin, għax xi haġa jaf tinzerta dejjem. Anke daż-żmien tas-sajf tista' tgawdi l-għasafar, speċjalment dawk li jbejtu f'pajjiżna, bħall-Bilbla, ir-Rundun u ż-Żanzarell tat-Tikek.

F'dawl hażin tafdaħ
lil għajnejk!

Hekk aħjar!

il-Bufula tal-Imrewħa

Victor Falzon

Għasfur żgħir, anke ħdejn Għasfur tal-Bejt jidher nanu! Sas-Snin Sebghin kien għadu għasfur tal-passa x'aktarx skars, imma wara li beda jbejjet infirex ftit ftit ma' Malta u Għawdex. Illum huwa komuni u l-għanja tiegħu tinstema' f'ħafna nħawi tal-kampanja. Il-Bufula tal-Imrewħa hija l-iżgħar għasfur li jbejjet f'pajjiżna.

Waqt li jtir iħobb jiftaħ denbu bħal imrewħa. Din id-drawwa tatu l-isem Bufula tal-Imrewħa. Ħafna berdwoċers Ingliżi wkoll jafuh bħala *Fan-tailed Warbler*.

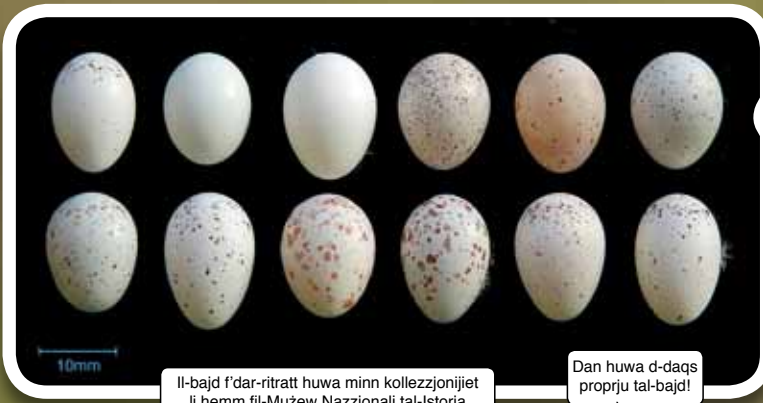
Munqaru rqiq u qisu pinzetta – biċċa għodda tajba biex jaħtaf insetti rqaq minn qalb il-weraq.

Mhux għasfur ta' ħafna kuluri. Ir-raġel u l-mara jixxiebħu ħafna.

Isem xjentifiku *Cisticola juncidis*
Isem bl-Ingliż *Zitting Cisticola*
Daqs 10cm Piż 7-9g
Ikel **brimb u insetti**
Ħabitat **beraħ, raba', ħaxix għoli**
Status **komuni, residenti s-sena kollha**

Giulio Bonnet

A

Il-bajd tal-Bufula tal-Imrewħa jvarja fil-kulur u anke fl-għamla. Dawn huma bajd minn 12-il bejta differenti.

Il-bajd f'dar-ritratt huwa minn kollezzjonijiet li hemm fil-Mużew Nazzjonali tal-Istorja Naturali fl-Imdina. Ojji! Ara jfettlikom tmorru tferkxu f'xi bejta għax tharbtu familja għasafar. U tkunu qed tikrsu l-ligi wkoll.

Dan huwa d-daqs proprju tal-bajd!

Andr e Faine

Il-Bufula tal-Imrewħa tibni bejta speċjali qisha buqar fond bl-għonq wiesa'. Jibnuha minn materjal artab, bħal xi żrieragħ, għanqbut, rix u anke suf tan-ngħaġ. Din jorbtuha qalb ħaxix twil jew arbuxxell u fiha l-mara tbid xi 4 jew 5 bajdiet.

L-ewwel bejta tal-Bufula tal-Imrewħa nstabt fl-1973 minn membri tal-BirdLife.

Aron Tanti

Ferħ li għadu kemm tajjar. Bħal ħafna għasafar oħrajn, il-ferħ tagħrfu għax ma' munqaru jkollu bħal xifer safrani.

Meta nghidu "għasfur tajjar" jiġifieri ferħ li jkun tghallem itir.

Żewġ ikliet fuq il-menu tal-Bufula tal-Imrewħa: (A) brimba u (B) ġurat. X'aktarx iż-żewġ għasafar tar-ritratt kienu sejrin bihom biex jitingħuhom lill-frieħ tagħhom.

Mela, dik il-brimba hija Tetranjata...

...u dan Ġurat tar-Raba għadu żgħir.

Kemm jien bravu hux!

Dennis Cacchia

Jekk trid titgħallem iktar fuq l-għasafar li jbejtu f'Malta **The Breeding Birds of Malta** huwa l-ktieb għalik. Għall-bejgħ mill-BirdLife. Prezz €15.

Kemm idumu biex jitmermru?

Hafna skart li narmu fil-baħar idum għaxieren,
mijiet u anke eluf ta' snin sa ma jitmermer.

flixxun tal-ħgieg
4000 sena

ħarqa disposable
450 sena

six-pack holder
400 sena

sigarett
5 snin

kaxxa tal-kartun
xahrejn

furketta tal-plastik
100-1000 sena!

fdal ta' tuffieħa
xahrejn

flixxun tal-plastik
450 sena

bott tal-aluminjum
200 sena

roll tojlit pejper
xahar

bott tal-landa
50 sena

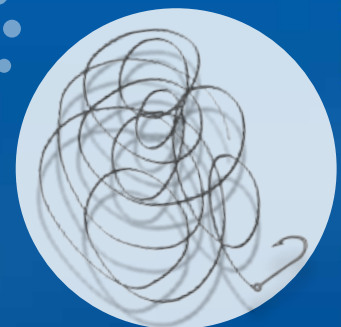
borża tal-plastik
20 sena

Il-baħar huwa
d-dar tagħna, mhux
il-miżbla tagħkom!
Grazzi.

tazza tal-ġablow
50 sena

xlif u sunnara
600 sena